

CATALONIA

UN BENEFactor POLI- TIC. PER ALFRED OPISSO

QUAN en Gladstone, carregat d'anys, va anar prenent les qualitats que asse-nyalen la tardor de l'existència, ningú va dir-li: *Quin vellet!* Tot-hom digué: *Mireu quin gran vell!*

En efecte, no va ésser un vell com altres, d'aquests que passen els darrers anys de llur vida maleint lo que havien defen-sat fins allavores. En Gladstone, sense frases ni retòriques, anà *endavant sempre*; evolució de les més difícils, perquè no hi ha res més repugnant que veure tornar-se *radical*, cap a la senectud, a qui havia sigut sempre un reaccionari o *conservador*. (Aquí a Espanya s'veu això algunes vegades, i ara mateix.) Però en Gladstone no va esperar que s'fes vell per abraçar la causa de la llibertat dels po-bles: ho va fer essent encara jove, l'any 52. Veritat és que potser fóra més ben dit que sempre fou lliberal, tot i essent *tory*, com ho va demostrar quan l'any 45 se declarà energic partidari de la separació de la Iglesia i de l'Estat, fonament de son hardit projecte de més endavant de-clarant abolida la Iglesia oficial d'Ir-landa.

Ben al revers
dels homes d'Estat

BARCELONA, 15 JUNY 1898

dominats per l'exclusivisme de llur patria, se podria dir que n Gladstone fou l'apostol uni-versal de la tolerancia i del dret de cada hu. Va fer en 1850 un viatge a Italia, per motius de salut, i aquell *tory* tant significat va de-nunciar a Europa ls horrors de les presons de Nàpols, quan un altre s'hauria guardat ben bé de comprometre ls *prestigis* de la monarquia. Aquell va ésser el començament de ses nobi-líssimes campanyes en favor dels oprimits de totes bandes.

Poc després d'haver tornat en Gladstone a sa terra s formà una coalició (1852) de *whigs*, radicals i *tories* den Robert Peel, que va tirar a terra al ministeri Disraeli; i en Gladstone, que havia sigut el que contribuí en primer lloc a la caiguda, fou nomenat Canciller de l'*Exchequer* o, com diem aquí, ministre d'Hisenda, en el gabinet Aberdeen.

EN GLADSTONE LLEGINT

DEL QUADRO DE J. MAC LURE HAMILTON
EN EL MUSEU DEL LUXEMBURG

RETRAT DEN GLADSTONE

Desde allavors va seure entre ls lliberals; però com va demostrar esser un financier admirable, al tornar a pujar els *tories* li van pregar que no s mogués, però no ho volgué. No era home de sacrificar per un ministeri, ni per res del món, ses conviccions, com ho demostrà dues vegades més, al perdre en 1865 la diputació d'Oxford abans de deixar de defensar l'extensió del dret electoral, i en 1868, al succeir-li lo mateix a Lancaster per haver defensat la supressió de l'Iglesia protestant d'Irlanda.

Quan hi hagué la guerra de Crimea demostrà n Gladstone la conseqüència de ses

opinions defensant sempre la necessitat de firmar les paus, sense endonar-se-li res de l'impopularitat que això li ocasionava. Devia creure, i creia bé, que un home d'Estat no s'ha de deixar remolcar pels diaris ni pels cridaners, sinó que ha de fer lo que segons la seva consciència creu que és millor.

L'any 67 va pendre definitivament la direcció del partit lliberal, i desde allavors no s va cançar mai de demanar l'abolició de l'Iglesia privilegiada d'Irlanda, logrant-ho a la fi, quan sigué primer ministre l'any 68.

Enemic sempre de la guerra, va tenir pit per censurar an en Gambetta quan aquest se va

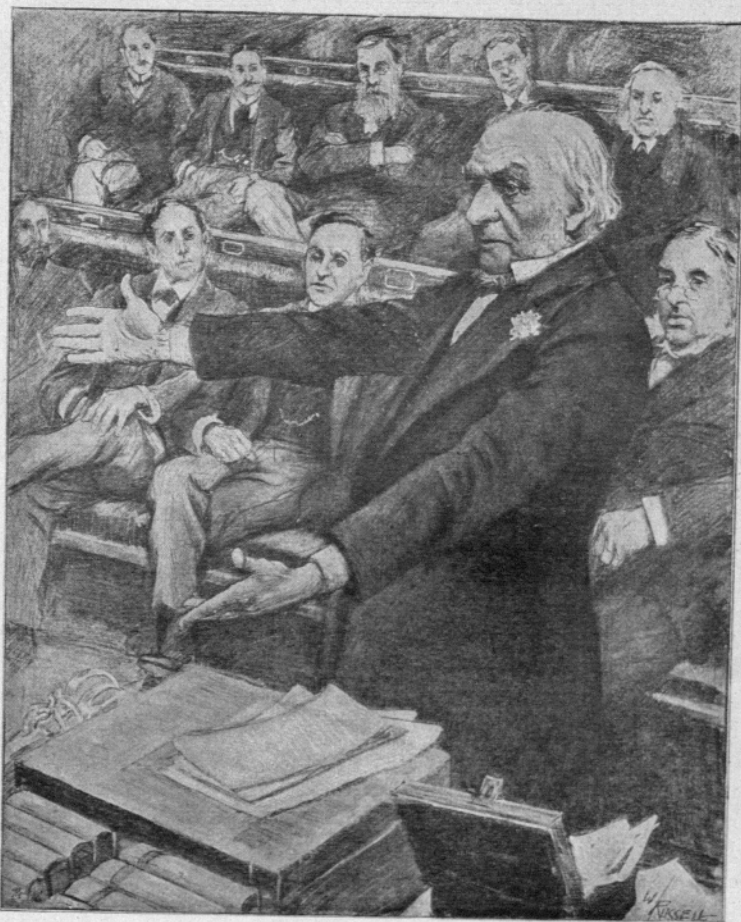
empenyar temerariament en continuar la resistencia; i si s vol veure més encara fins a ont arribava son afany de pau, recordem que va fer als Estats Units totes les concessions que aquests van demanar, quan la qüestió del *Alabama*, preferint l'impopularitat a la guerra; i recordem també que després de la terrible desgracia de Khartum, quan morí l general anglès Carles Gordon (el Baiard del segle XIX), en Gladstone, per no fer vessar més sang ni imposar nous sacrificis al seu país, i sense fer cap cas de la cridoria dels patrioters, que volien venjar la dissort d'aquell gran home, va fer evacuar el Sudan; imi-

tant, potser, en això, a l'energic general espanyol Narváez quan, veient lo molt que costava Santo Domingo, va fer embarcar la tropa.

Al costat d'aquests sentiments eminentment pacífics, veurem que n Gladstone era l campió de totes les nacionalitats opreses. Essent ministre l'any 80 s va negar a pendre mides de severitat per ofegar l'agitació d'Irlanda: no era am lleis marcial, a canonades ni am presidis com podia conseguir-se la tranquil·litat de l'illa s'ens ventura, sinó am procediments justos i equitatius: per això va presentar en Gladstone on *Bill-Land*, o lleis de reforma agraria, per virtut de la qual se repartia la terra entre ls pagesos pobres, rebent subvenció de l'Estat, i s fixava la llibertat dels contractes entre ls terratinents inglesos i els arrendataris irlandesos. Els lords, com ja era de preveure, van rebutjar el projecte; però no per això s descoratjà en Gladstone, resolt a no parar fins a conseguir el triomf del seu gran pensament.

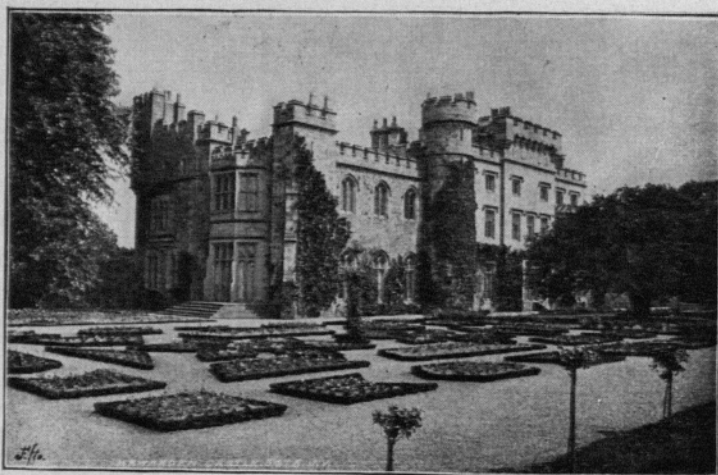
L'any 84 fa donar un pas més a la qüestió ampliant lo

cens electoral d'Irlanda; i, per fi, en 1886 se decideix a acabar d'un cop proposant al Parlament l'autonomia de l'infeliç nació. Fou rebutjat també l nou *Bill*; però no calia pensar que n Gladstone se donés per vençut. Va tornar a presentar el projecte del *Home Rule* quan en 1892 va esser altra vegada primer ministre. Tampoc aquesta vegada conseguí fer-lo passar, i caigué, i en comptes de resignar-se a la derrota... publicà un escrit excitant als escocesos i als galesos a que revindiquessin també la llur autonomia.

EN GLADSTONE PRONUNCIANT DAVANT DEL PARLAMENT EL GRAN DISCURS A FAVOR DEL « HOME RULE »

DIBUIX DE W. RUSSELL

CASTELL DE HAWARDEN

PROPRIETAT I RESIDENCIA DEN GLADSTONE

Retirat de la política activa, no va faltar mai a son gloriós passat, prenent la defensa dels cretencs i dels grecs contra ls turcs, als quals acusà am no menys energia que ho féu l'any 76 quan les matances de Bulgaria.

Sols un home tant coratjós i tant convençut de la raó com en Gladstone podia perseverar en la colossal lluita que havia començat desde jove contra l'opressió dels pobles, malgrat l'egoisme desfrenat de la nació anglesa; però ell anava al dret, sens fer-li res la defecció mateixa dels seus companys de partit.

No s'ficava gaire en negocis estrangers en lo pertanyent a combinacions d'alta política, però s'hi tirava de cap quan se tractava de defensar els debils contra ls opressors: als irlandesos, als napolitans de l'any 50, als bulgres, als grecs, als armenis, als cretencs.

Home de cultura extraordinaria, no tenia més pensament que afavorir a les classes necessitades, d'on son gloriós renom de *People's William* (Guillem del poble); perquè en Gladstone, com és veritat, li va rebaixar impostos, li va facilitar el menjar, li va obrir fonts de treball.

Inglaterra col·loca l nom del *Great Old Man* al nivell dels de Fox, Pitt, Canning i Wal-

pole; ha enterrat an en Gladstone al costat de Shakspeare i de Newton; però fóra de la gran Bretanya haurà tingut, potser, més llagrimmes encara, ja que mai oblidan son nom l'Irlanda, la Grecia i la Creta, i amb elles les nacions que en hora maleida van perdre llur independència, qui les feia grans i respectades, quan avui se veuen arrocegadas, sens culpa, a l'abim a que s

destimben llurs opressors, confonent-se amb elles malgrat la diferencia de raça, de llengua i de passat.

ALFRED OPISSO

CONJUGAL

Ella, asseguda al seu costat, vetllant-lo, entristida, plorosa i abatuda; ell, an el peu del llit, bo-i dret contempla mare i fill a un plegat; després s'acosta ane l'esposa, que amorosa l mira, recorda un passat dolç i aixis li parla:
«Que depressa passà aquell temps, hermosa!
Que eren curtes les nits de clara lluna
passades a prop teu hora per hora!
Quin temps aquell! Els jorns eren esplèndids,
el cel més blau, els prats sempre florien,
a tot temps era temps de primavera,
i el sol més resplendent en son romiatge
s'extenia pel món, omplint la terra
de vida. Que era bell! Que harmoniosa
sa cadencia de llum, més que mai pura!
Ens abrusava ls cors a totes bores
i no sabiem que fos ell. Més ara,
ara si que ho sabem; car l'alegria
ja va allunyant-se sens di un mot, empesa

*per la quietud terrible i espantosa
que regna en eixa cambra. Ja perduda
l'esperança del tot, veig dins l'arcova,
esgrogueit i sèns balè de vida,
aclaparar a vora teu, que l vetlles,
el fill que vas donar-me tota alegre
quan encara ls sarments, rublerts de pampols,
mostraven llurs raimis com l'or de rossos».*

JAUME TERRÍ

IFIGENIA A TAURIDA.
TRAGEDIA DE GÆTHER.
TRADUCCIÓ DE JOAN
MARAGALL

PERSONATGES:

IFIGENIA.
THOAS (*rei de Taurida*).
ORESTES.
PILADES.
ARKAS.

Bosquet davant del temple de Diana

ACTE PRIMER

ESCENA PRIMERA

IFIGENIA

A la vostra ombra, movedices copes
d'aquest sant bosc tant vell i ple de fulles,
lo mateix que en el temple de la deessa,
hi entro més frisa avui encara [passos:
que l dia en que hi vaig dà aquells primers
la meua ànima no acaba d'avenir-s'hi.
Ja fa molts anys que m serve aquí reclosa
un alt voler, an el que jo m rendeixo,
prò com el primer jorn só forastera.
Que m separa la mar dels que jo estimo,
i passo hores i hores a la platja
vers la terra dels grecs anhelant sempre,
i contra ls meus sospirs no més revénen
sordament les onades bramadores.

Ai! malhaurat aquell que lluny dels propis
està sol: tot plaer se li amarganta,
i els pensaments tot-hora se l'enduen
vers la casa pairal, allí on va veure
el sol aclarir l cel el primer dia,
i aont els jocs lleugers de l'infantesa
l'anaven enllaçant amb uns i altres...
Jo no m queixo dels déus, però és ben trista
tant mateix la sort nostra, pobres dónes!
És poderós a casa i a la guerra
l'home, i s sap valer siga allà on siga:
tot possehi és per ell, tota victòria,
i sempre té amanida una mort noble.
Les ditxes de la dona són mesquines.
Ja és consol i és dever ensems per ella
l'estar subjecta al dur marit; i ai! pobra
si mala sort la porta a terra estranya!
Així, jo, que ara am fermes i sagrats llaços
só aquí pel noble Thoas retinguda,
quina vergonya m dono, oh tu, deessa,
d'haver de confessar que sols per força
vaig servir ton altar... Tu, que m salves!
Ma vida havia d'esse-t consagrada
per servi-t lliurement, i encara espero
en tu, Diana, que al mirar la filla
del rei més gran que hi ha damunt la terra
de mort amenaçada, la prengueres
en tos divins i piadosos braços.
Filla de Zeus, si an aquell home insigne
al qui, afligit, la filla demanaves,
si al gran Agamemnon que als déus s'assembla
i que en l'altar te va donar la filla,
dels murs vençuts de Troia a casa seva
has tornat gloriós, tornant-lo als braços
de l'esposa, dels fills, de quant estima,
torna-m'hi també a mi: ja que m salves
de la mort, salva-m, doncs, d'aquesta vida,
que ara és per mi com una mort segona.

ESCENA SEGONA

IFIGENIA I ARKAS

ARKAS

Salut, sacerdotessa de Diana,
en nom del nostre rei que a tu m'envia.
Avui Taurida tota a la deessa

ha de dar grans mercès: meravellosa
ha sigut la victòria: d'ella vénen
el rei i tota l'host, que ja s'acosten:
jo he passat al davant a anunciar-t'ho.

IFIGENIA

En seran benvinguts, tot està prompte,
i de Thoas han d'esse ls sacrificis
ben plascents a l'esguard de la deessa.

ARKAS

Tant-de-bo que també l de sa serventa,
ton noble esguard que tot el poble admira,
santa donzella, fos brillant i alegre
com bon senyal per tots; més, d'un misteri
està l'ànima teva ennuvolada,
i en va espera tot-hom dies i dies
una franca paraula de ta boca.
Desde que jo t conec en 'questes terres,
davant del teu mateix esguard tremolo;
i oculta resta encara endintre, endintre,
com en presó glaçada, la teva ànima.

IFIGENIA

Escau així a la desterrada, a l'orfena.

ARKAS

Orfena, desterrada aquí pots creure-t?

IFIGENIA

La patria no s retroba en terres llunyes.

ARKAS

Més ara lo més lluny de tu és la patria.

IFIGENIA

Per xò no tinc consol ni puc tenir-ne.
En aquell temps de joventut primera,
quan de pares i fills és tendra encara
l'unió, els nous rebolls junts i amorosos
del peu de vella soca al cel creixien.
Prò una maledicció passà llavors
i m prengué a mi, furienta va arrencar-me
de l'estimada companyia. Ont ereu,
alegries d'infant? Sols com un'ombra
sempre més he viscut: la fresca joia
del viure, en mi no treu cap més florida.

ARKAS

Si tu aixís t'anomenes malhaurada,
jo de mal-agraïda t'anomeno.

IFIGENIA

Jo us dó mercès de tot.

ARKAS

Més no les pures
mercès am que s retorna l benefici,
no la mirada alegre que demostra
afecte al cor, i a més vida contenta.
Pensa que quan la sort misteriosa
fa tants anys a aquest temple va portar-te,
Thoas va rebre-t tant humil i tendre
com si de mans dels déus fossis vinguda.
I aquesta platja, que pel qui hi arriba
sempre crudel ha estat, per tu piadosa.
Que mai havia entrat en aquest regne
un estranger, que en la sagrada pedra
de Diana, segons antic usatge,
no caigués, immolat, sagnanta víctima.

IFIGENIA

No és sols el respirar lo que fa viure.
Quin viure és aquest meu, que vaig i torno
per 'quest sant clos, com ombra pel sepulcre,
tota jo consumint-me de tristesa?
I això és gaudir la vida ben complerta
l'anà esperant en va de l'un en l'altre
els dies, com a nuncis del cap-vespre
de l'oblit, que a la vora del Leteo
l'estol dels que sen van celebren funebres?
El viure inútil és mori abans d'hora.
La dòna viu així, i jo la primera.

ARKAS

Tant sols te pot dictà aquestes paraules
un noble orgull que jo t perdono: et planyo;
aquest orgull te mata l goig del viure.
Prò, ja ho saps bé que no has fet res prop
[nostre?

Qui és que ha asserenat l'ànima terbola
del nostre rei? I aquell crudel usatge
que arreballava en mig de sang la vida
als estrangers, aquí, dins d'aquest temple,
qui és que l'ha estroncat de cop i volta

amb el suau persuadi incançable,
 tornant als presos, d'una mort segura,
 a la pàtria estimada? I la deessa,
 en compte de mostrar-set enutjada
 pel mancament d'acostumades víctimes,
 no ha omplert prodigament les teves supli-
 no bat alegres ales la victòria [ques?
 damunt de la nostra host, i anticipant-s'hi?
 No troba cada hu mellor la vida
 desde que l rei, que ple de seny i força
 ens governa tants anys, també disfruta
 de dolçura major en ta presència,
 i ens alleugera la deguda càrrega
 de nostra obediència indiscutida?
 Te dius inútil, quan de ta persona
 regala un balsem tal damunt de tantes?
 Quan per'quest poble, al qual un déu va
 ets font perenne de ventura nova, [dur-te,
 i dónes salvació i bona tornada [gues?
 al qui ha vist de la mort les platges freste-

IFIGENIA

Als ulls d'aquell que sempre endavant mira
 s'esborra l poc, veient quant resta encara.

ARKAS

Fa bé aquell que no estima la seva obra?

IFIGENIA

No és pas ben vist qui massa la sospesa.

ARKAS

Ho és tant poc qui, orgullós, no se l'estima
 com qui, per vanitat, la prea massa.
 Escolta i creu el mot honrat d'un home
 que t'és del tot fidel: quan el rei vinga
 acontenta-l d'allò que ell te demani.

IFIGENIA

Tos mots lleals me donen una angunia!
 Negar quelcom al rei sempre m fa pena.

ARKAS

Pensa bé l que t convinga i lo que facis.
 Desde que l rei perdé l fill que tenia
 se fia de ben pocs dels que l rodegen,
 i encara, d'aquests pocs, no pas com antes.
 En cada jove de sa cort desplaui-li

veure un hereu del regne; tem que vinga,
 indigent, solitaria, la vellesa,
 o en alçament traïdor mori abans d'hora.
 Els scites no tenim gaires paraules,
 i el rei molt menys que cap: l'acció i el mando
 és lo que té avesat, no l'artifici
 d'anar descapdellant triats conceptes
 per lograr lo que vol. Doncs no l'apuris
 tot fent la desentesa o reservada,
 sinó ajuda-l a dir lo que vol dir-te.

IFIGENIA

¿I haig d'esser jo mateixa la que ajudi
 a fer-me caure l'amença a sobre?

ARKAS

Tu del seu demanà en dius amenaça?

IFIGENIA

Per mi, de totes, és la més terrible.

ARKAS

Correspon refiada a son afecte.

IFIGENIA

Que m deslliuri primer de la temença.

ARKAS

Com és que no li has dit mai d'on devalles?

IFIGENIA

A la sacerdotessa escau misteri.

ARKAS

De misteri, pel rei, res ha de ser-ho!
 Mira que encara que ell no t'ho preguntí,
 la seva ànima gran té ressentida
 fins al bell fons per tal desconfiança.

IFIGENIA

Està enutjat am mi?

ARKAS

No puc pas dir-t'ho:
 ell de tu mai ne parla, però jo m penso
 que sent un gran desig de posseir-te.
 No l'abandonis, doncs, que si madura
 l'ira en son pit, portant-t'hi horrors tal volta,

pensaras, penedida, en mes paraules
quan no hi seras a temps.

IFIGENIA

Com? El rei pensa
lo que cap home que l bon nom estimi
i amb el temor dels déus son pit enfreni
podria mai pensar? Del peu de l'ara
vol al seu llit arrossegà-m per força?
Els déus invocaré en la meva ajuda,
i abans que tots la valerosa Diana.
Ajudi la deessa a sa captiva!
Ajudi la donzella a la donzella!

ARKAS

Oh! Calma-t, que la sang impetuosa
no mou al rei a empresa temeraria
de joventut. Però si l contradeies,
me temo d'ell uns altres determinis
ben greus... i sens remei els compliria,
perquè té l'esprit ferm com una roca.
Jo t'ho torno a pregar: si no altre afecte,
mostra-li agraïment i confiança.

IFIGENIA

Oh! Diga-m lo que n saps...

ARKAS

Ell podrà dir-t'ho:
s'acosta cap aquí; ja que l'estimes,
encoratja-t a rebre-l amigable,
que l'home com ell noble, deixa dur-se
facilment pels bons mots d'una donzella.

IFIGENIA (*sola*)

Jo no sé com seguí ls fidels avisos,
prò seguiré l dever de sé agradosa
al meu benefactor, i bé voldria
agradà al poderós tot sent sincera.

ESCENA TERCERA

IFIGENIA I THOAS

IFIGENIA

Diana t beneeixi; gloria i fama
i riqueses te sien concedides,

i el bé dels teus vassalls i els bons desitjos;
i aixís com damunt tants regnes i vetlles,
gaudeix per sobre tots de les ventures.

THOAS

Estic content quan ho està l meu poble;
de lo que alcanço, els altres en disfruten
molt més que no pas jo. Ditzós pot dir-se
tant sols aquell, o poderós o pobre,
que la ditxa la troba a casa seva.
Tu t vas doldre am mon dol en aquells dies
quan l'espasa enemiga va arrencar-me
el meu fill, el darré, el millor. Llavors,
mentres va posseir-me la venjança,
no vaig sentir cap buit a casa meva.
Més quan, ja deslliura-t, avui retorno
havent venjat mon fill, res que m somrigui
trobo en ma llar: l'alegre obediència
que jo veia brillà en tantes mirades,
avui veig que l recel l'ha enterbolida:
tots pensen en demà, i tots segueixen
al pare sense fills... perquè han de fer-ho.
Al veni an aquest temple on tantes voltes
he entrat a demanar sort en la lluita
i a donar grans mercès per la victòria,
avui hi porto un vell desig en l'ànima
que t toca a tu, i no ha pas de sorprendre-t.
Per gran benedicció del poble i meva
voldria dur-te a casa com a esposa.

IFIGENIA

Massa ofereix a la desconeguda
el rei, i tota vergonyosa n resta
la pobra recullida que en tes platges
tant sols cercà l repòs i la defensa
que tu li has dat.

THOAS

Aquest callà invencible
am que has amagat sempre ton origen
tant a mi com a l'últim de mon regne,
no fóra pas ben vist en cap més poble;
i en aquest, tant temut per tots els altres,
per llei fatal, jo, el rei, sols te demano
a tu, la benvinguda, que obtenies
la vida i tots els drets de la clemència,
te demano tant sols la confiança
que honradament puc esperar de l'hoste.

IFIGENIA

Oh rei! Si t'he amagat el nom dels pares
i el de ma casa, confusió sols era,
desconfiança no; que si sabessis
qui tens davant, i com és maleïda
la testa que tu ampaes, tal vegada
ten vindria un horror que no tel penses
i tot el teu gran cor tremolaria.
I en comptes d'oferir-me un lloc al trono,
pressós em llençaries del teu regne
abans del temps que ls déus assenyalaren
pel bon acabament del meu viatge
i l'alegre retorn a casa meva,
i em llençaries a la sort terrible
que arreu acull am mans fredes i dures
a tots aquells que van fugint i roden.

THOAS

Qualsevulla que sia la sentència
dels déus damunt de tu i de ta nissaga,
mai m'han mancat, desde que aquí disfrutes
del dret piadós de l'hoste, les divines
benediccions. Com vols, doncs, que jo cregui
que a l'amparar-te amparo a una culpable?

IFIGENIA

El bé que fas benediccions te porta,
no aquella a qui tu l fas.

THOAS

Les mercès fetes
als enemics dels déus no treuen gràcia.
Oh! No t refusis més, no callis, digues!
No és pas un home indigne qui t pregunta.
Diana va posar-te en les mans meves,
sagrada t féu per mi, sagrada m fores,
i ara accepto la llei que ella m senyali.
Si pots tení esperança de tornar-ten,
jo t faig franca de tots els meus desitjos;
més si tens el camí barrat per sempre,
i si, per gran desgràcia, ta nissaga
va pel món perseguida i esvaïnt-se,
llavors serà quelcom més que un mandat
lo que t'haurà fet meva. Creu-me, parla.

IFIGENIA

Ben dolorosament ara s deslliga
la meva boca i trenca l llarc silenci

del meu secret, que al punt de confiar-lo
surt sèns retorn del fons del pit, i danya,
segons volen els déus, o bé aprofita.
Sapiga-l, doncs: jo soc néta de Tantal.

THOAS

Gros és el mot que ara t'ha eixit dels llavis.
¿Dius ton avi an aquell que tots coneixen
com gran afavorit dels déus un dia?
¿Es aquell Tantal convidat per Jupiter
a taula i a concell, quines sentències,
tant plenes de sentit i de cordura,
escoltaven els déus com d'un oracle?

IFIGENIA

Ell és; prò ls déus als homes no han de pen-
[dre
per iguals seus; perquè l mortal és debil,
i a l'alçar-s' fins al cel, el cap li roda.
No fou mon avi ni traidor ni innoble:
solament massa gran per criat era,
i per amic del déu que ls trons envia,
home no més. Humana fou sa culpa,
el castic dur, i el canten els poetes.
Per infidel i per hardit, —tal diuen,—
de la taula de Jove an el vell Tartar
caigué ple d'ignominia. La nissaga
n'ha portat sempre més el pes a sobre.

THOAS

Du la culpa de l'avi o bé la propria?

IFIGENIA

Cert que l pit poderós i la forçada
ossada dels Titans els heredaren
els fills i els néts; però entorn de la llur testa
el déu hi va reblar ferrenya argolla,
i a llur mala mirada enterbolida
va amagar la virtut i la cordura.
Va fer llurs passions totes irades,
i per l'ira emportats tots ells. Ja Pèlops,
el fort, el predilecte fill de Tantal,
per fer sa esposa l'Hipodamia bella,
va robar-la a son pare am mà traidora,
i ensems la vida. Als maritals desitjos
dos fills donà Hipodamia: Atreu i Tiestes.
Gelosos de l'amor que en Pèlops veien
vers altre fill que ls era germanastre,

uniren els seus odis i, avenint-se,
fou llur primera empresa un fratricidi.
Més Pèlops va pensar que era Hipodamia
la matadora, i reclamant-li am furia
el fill perdut, llavors ella mateixa
va dar-se mort...

THOAS

Que calles? Dignes, digues.
Te repenses d'aquesta confiança?

IFIGENIA

Ai! que és ditxós aquell que s pot complaure
en el record dels pares; que llurs gestes
conta alegre a tot-hom i llurs grandeses,
i gosa en sí mateix veient-se l'últim
anell d'una cadena gloriosa.
No és pas de cop que surt en una casa
el monstre de maldat o l diví heroe:
sols per un rengle de malvats o justos
ve an el món lo espantós o bé lo insigne.
Atreu i Tiestes, un cop mort son pare,
van regnà en la ciutat tots dos a l'hora...
més la pau no podia ser de dura:
el talem del germà deshonrà Tiestes,
i per venjança Atreu va desterrar-lo;
més ell ja feia temps que am gran perfidia
sostret li havia un fill, i com a propi
en secret se l crià pensant maleses.
Llavors li va ompli l pit de venjança
i va enviar-lo a la ciutat d'Atreo
ont al pare matés creient-lo oncle.
L'intent del jovenet va descobrir-se,
i el rei a mort crudel va condemnar-lo
tenint-lo per nebot... Ja fóra d'hora
sabè que li era fill el que moria
martiritzat davant sos ulls furiosos.
Per aplacar la venjativa rabia
que va bullir-li dins del pit, llavors
medità silenciós un fet terrible:
tot fingint indulgència, oblit i calma,
va fer veni a son regne un'altra volta
al germà am dos fillets que aquest tenia.
Va matà als dos infants, i a la primera
festa de benvinguda, en la real taula
al germà aquell horrible plat servia.
Un cop s'hagué afartat de la carn propria,
a Tiestes va agafar-li una tristesa!

—On són els nois?—digué; i quan ja sem-
[blava-li

sentir les veus i els passos a la porta,
amb espantosa mofa Atreu li llença
allà davant els caps i els peus dels martirs.
Oh rei! Gires la cara horroritzada!
També la va girà l sol aquell dia,
i el carro seu de la rodera eterna.
De ta sacerdotessa són els avis
aquests que t'he contat, i encara moltes
coses ocultes hi ha sota les ales
espesses de la nit, que fa que s vegin
confosos en les ombres llurs desvaris.

THOAS

Oculata-ls tu també amb el teu silenci.
Prou abominacions! Més, quin prodigi
t'ha fet descloure en tant sinestra planta?

IFIGENIA

Agamemnon fou el fill gran d'Atreo
i és el meu pare: d'ell ben bé puc dir-te
que jo l'he vist desde ma edat primera
com exemple complert dels homes nobles.
Clitemnestra, sa muller, va dar-li
com primícia d'amor a mi, i Electra
vingué després. En pau el rei regnava.
Concedit fou a aquesta raça nostra
repòs tant esperat. Sols a la ditxa
dels pares hi mancava un fill, i eren
llurs desitjos complerts: tot just Orestes,
el nen aviciat de tots nosaltres,
fou al món, que altres mals esdevenien
a nostra casa. Fins aquí tal volta
arribà l crit de guerra que en venjança
del rapte de la dona més hermosa
tot el poder dels prínceps de la Grecia
entorn dels murs de Troia reunia.
Si ha sigut la venjança satisfeta,
si ha caigut Troia, jo no ho sé. Mon pare
guiava la host dels grecs. Tot sent a Aulida
en va l vent esperava la host grega,
que ab llur gran capitost irada Diana
al port les naus lleugeres retenia,
i per boca de Calques voler deia
la filla gran del rei. Allí van dur-nos
a la mare i a mi. Se m'emportaren
a l'altar, i en ell fou aquesta testa

consagrada a Diana, que piadosa
no volgué pas la meua sang: d'un nuvol
va cobrir-me; després en aquest temple
vaig tornar de la mort. Jo soc aquesta.
Ifigenia jo soc, néta d'Atreo,
filla d'Agamemnon, la que és captiva
avui de la deessa, i ara t parla.

THOAS

No dono més confiança ni preferta
a la filla de reis que ara te m mostres
que abans donava a la desconeguda.
Lo meu és teu, dic com abans, i vina.

IFIGENIA

Com puc a semblant pas, rei, arriscar-me?
No és la deessa qui té sol domini
sobre la vida que m salvà, i que resta
an ella consagrada? Aquest refugi
ella l trià per mi, volent tal volta
tornar-me al pare, que tingué prou castic
am sols l'apariencia d'una perdua,
per ser de sa vellesa l'alegria.
Qui sap si ja preveu el retorn proxim?
I jo, passant per alt els seus designis,
contra sa voluntat haig de lligar-me?
Diga-m un signe de que vol que resti
per sempre més.

THOAS

El signe és que encar restes.
No t'anguniis més cercant sortides.
El qui s refusa, en va diu moltes coses:
el rebutjat sols sent el no.

IFIGENIA

No ho creguis
que ara enraoni sols per enganyar-te!
T'he descobert tot lo meu cor: doncs digues
si no comprens la meua gran engunia
per reveure-ls al pare i a la mare
i als germans; i en el meu pairal recinte,
ont la tristesa tot baixet murmura
ara l nom meu, per veure les garlandes
de pilastra a pilastra corre alegres
com si altre cop hi hagués estat nascuda.
Oh! Si en un barco allí tu m'enviessis,
a mi i als meus daries nova vida.

THOAS

Torna-ten, ves, fes lo que l cor te dicta
i no escoltis la veu de la cordura
que t'aconsella: sigues del tot dòna!
Deixa-t anà a l'impuls sens fre ni mida
que us du d'ací i d'allà com desbocades!
Quan teniu en el pit una ansia encesa,
no hi ha llaços sagrats d'on no us arrenqui
un afalac traidor, baldament siguin
els braços fortament fidels d'un pare;
i després, tant bon punt se us font l'ardencia,
la paraula lleal i poderosa
penetra, més ja en va, dins del cor vostre.

IFIGENIA

Recorda-t, rei, de ta real promesa
d'atendre tot allò que jo t diria.
Aixís pagues la meua confiança?

THOAS

Com podia esperar jo semblants coses?
Mes, ai! que tot havia d'esperar-ho
sols sabent que tractava amb una dòna.

IFIGENIA

No diguis mal, oh rei! del nostre sexe.
No com les vostres nobles són les armes
d'una dòna; però innobles tampoc. Mira:
en una cosa et guanyo: en que coneixo
el teu bé més que tu. Tu penses ara,
desconeixent-te a tu i a mi, que uns llaços
més intims unirien-nos ditzosos.
Fondament en el pit entrar jo sento
ta mercè i ton amor. I dono gracies
als déus, que m concedeixen fortaleza
contra aquesta unió que ells no la volen.

THOAS

No parla pas cap déu: ton cor sols parla.

IFIGENIA

Tant sols pel nostre cor ells fan sentir-se.

THOAS

Jo no tinc, en el meu, dret d'escoltar-los?

IFIGENIA

El torb que hi brama ofega llur veu dolça.

THOAS

Sols la sacerdotessa pot sentir-la?

IFIGENIA

Escolti-la bé l rei damunt les altres!

THOAS

Serà tal volta que l sagrat ofici
i el dret avial an els convits de Jupiter
t'ha fet les veus divines més properes
que a mi, fill de la terra, grossé...?

IFIGENIA

Escolta:

ja m sap greu la confiança a que m forçares.

THOAS

Soc un home i res més. Doncs, acabem-ho:
lo que t dic és això: sacerdotessa
restaras com Diana va escullir-te;
i ella m perdoni de que l'he privada
tant temps, en sense dret, i bo i dolent-men,
dels antics sacrificis: nostra costa
és inclement pel forastè que arriba,
que de sempre li espera mort segura.
I tant sols tu, mostrant-me un tal afecte
ont a voltes jo hi veia amor de filla,
i em delitava a voltes en mirar-hi
voluntat nuviàl silenciosa,
m'has talment encantat que n'oblidava
el dever. Tu l sentit me condormies,
i no escoltava l murmurar del poble.
De la mort del meu fill tant prematura
diuen que n fou tota la culpa meva.
No vull per mor de tu dũ-ls la contraria
si a crits demanen les usades víctimes.

IFIGENIA

Mai he demanat res per mi mateixa;
i malentén als déus el qui ls suposa
assedegats de sang, fent-los figura
de les propries crudels concupiscencies.
La deessa ane mi no m'arrencava
de l'ara en el moment del sacrifici?
No la mort meva, el meu servei volia.

THOAS

No és certament nostra raó insegura
la que a l'antiga tradició sagrada
ha de donar sentit o decantar-lo.
Tu fes el teu dever com jo vull fer-lo.
En les coves marines de la costa
hi han trobat dos estrangers ocultes.
Ben segur que aquests dos an el meu regne
no hi duïen res de bo: allí ls tinc presos.
Siguen ells per la deessa un'altra volta
les de tant temps primeres justes víctimes.
Ja saps lo que has de fer: vaig a enviar-tels.

IFIGENIA (*sola*)

Tu tens nuvols, clement salvadora,
per cobrir l'oprimida ignocència,
i per dur-la per l'aire arrencant-la
de les mans del Destino inflexible:
sobre l mar, sobre terres extenses
i per tot on te plau tu la portes.
Tu ets savia i veus el pervindre,
i el passat no és per tu cosa vana.
Ton esguart en nosaltres se posa
com ta llum, que de nits és la vida
quan recorra tranquila la terra.
Oh! Preserva de sang les mans meves,
que la sang no du mai pau ni gràcia
i del mort violent la figura
apareix en les hores més tristes,
espantant qui l matava per força.
Perquè ls déus immortals se l'estimen
la gran raça escampada dels homes,
i els hi plau allargar-los la vida
perquè alegres contemplin i gosin
la llur glòria del cel, que és eterna.

(*Seguirà*)

AN EL MEU FILL

I

¿Com hi treballen dins la teva testa
les idees, fill meu!
En el teu cervellet com hi fereixen
jo voldria saber! Per què les unes
et deixen tranquileta la mirada

*i les altres et posen desseguida
els ulls interrogants?
Jo voldria saber com s'hi abraonen
les unes am les altres,
i a quina selecció, bullint, s'entrega
el teu seny, que bat d'ales estremint-se,
bo-i sorprès, a la porta de la vida!
Les idees, fill meu,
com hi batallen en la teva testa?*

II

*Voldria que pensessis com jo penso,
que ls sentiments mateixos
que ane mi m mouen ane tu t moguessin,
i al gran amor que a la Natura porto
de bat a bat li obrissis el teu cor.
Que un pensar dreturè t guii en la vida
i t salvi del esculls que t'hi esperen
com feres afamades de carnatge.
Que un ideal ben ample
vagi formant el teu criteri. Sempre
sigues sincer, i vola enlaire, enlaire.
I com l'aliga plana per l'altura,
que en el teu front hi planin a tot'hora
les fantasies d'Art que vivifiquen.
Estima la vritat i a Catalunya,
que servint a la teva unica patria
seras bon fill del segle i del teu poble...
Voldria que pensessis com jo penso.*

III

*Més, no: que volin sempre, deslliurades
de tot jou, tes idees:
no per ser pare haig de posar-hi fre.
Ja t'hem posat al món: doncs ets ja lliure
i enfranquida ja està la teva pensa.
Ja hem complert am la vida.
Hem procurat fè un home: segueix sent-ho;
ja t'hem mostrat, com hem sabut, la via:
segueix-la com tu vulgues!
Vés, pensa i obra; fins del jou del pare
que brollin deslliurades les idees.*

J. MASSÓ TORRENTS

LA VENDA DEL MUSEU-ARMERIA ESTRUCH

Ens havem resistit molt temps a creure que la venda de l'armeria Estruch fos certa. Ens semblava impossible. No ns podiem convencer d'un fet que és una vergonya; no arribavem a comprendre que hi hagués un català i un ajuntament i un poble que perquè han pujat els canvis deixessin vendre i venguessin un aplec de records de la nostra terra, que no poden mai més recobrar-se; no podiem avenir-nos en que un poble que fins atura la plata al lllindar de la frontera, no aturés quelcom de molt més sagrat; de que l nostre Ajuntament, que fa malver tants mils duros, no comprés aquell pilot de reliquies; que hi hagués colleccionista tant ingrat, egoista i sense cor, que apilotés les despulles de la nostra estimada patria per vendre-se-les plegades així que pugés el cambi i pogués fer-ne diners. Francament: no podiem creure-ho, i al convence-ns de que realment era veritat ens va agafar una tristesa barrejada de vergonya, una d'aquelles tristeses que, no venint reaccions, fan renegar de la patria al veure-la tant poblada de genteta botiguera, sense ideals ni records ni sentiments de cap manera.

Al pensar que hi ha nacions on les deixes a la patria tenen d'esser discutides i triades, pera no omplir massa ls museus; que hi ha artistes que donen les colleccions, fins privant-ne an els llurs fills; que hi ha homes endinsant-se en el desert pera desenterrar despulles, i despulles forasteres, pera oferir-les al llur poble; i al pensar que aquí ns venem per miserable moneda, i moneda forastera, les cuiraces dels sepulcres, les espases rovellades sota les naus dels cenobis, les cotes dels nostres heroes ageguts sota les lloses, les armes dels nostres pares, i fins pot-ser llurs banderes!

Aquests mercaders de casa, aquest public indiferent i ensopit que si tingués armes velles també n faria moneda, aquesta menestralada que enllota la nostra terra am sa falta d'ideals, trobaran que està molt bé d'aprofitar l'ocasió

i fer-ne diners, i descambar records per monedes de vint francs, i donar rovell de patria per bitllets d'afòra casa; però aquests mercaders de l'art tindrien de saber que si un dia ls consideren com a nació conquistable, com a poble endarrerit, com a nació agonitzant, que té d'esser repartida per nacions superiors, i els embarguen la botiga, ells n'hauran tingut la culpa, que la cultura d'un poble no s'mideix a tant la cana, sinó per fets que ls deshonorin, com el vendre-s les despulles i els records, com el negociar am sa gloria, com el deixar-se escavar, com el no donar-los feina de recullir poc a poc, sinó l de fer colleccions per vendre-se-les d'una vegada.

Pobra de la terra nostra! Quasi estem per dir que l poble que fa negoci am les seves armes velles ja no mereix tenir-ne de noves! El poble que, indiferent, no té una veu que protesti, i veu com van arrancant les banderes arrelades, i que no les hi han arrancades per la lluita de les armes, sinó per l'atzar del cambi, perquè ls francs tenen més estima, quasi bé mereix per senyera un troç de bitllet de banc; el poble que té l'egoisme de deixar-se desarmar, no dels fusells estrangers i canons fabricats afòra de casa, sinó d'aquelles cuiraces que emmotllaren dintre seu els còssos dels nostres pares, aquest poble no té l dret de sostenir que ls americans són egoistes si no alça una protesta; aquest poble ha de callar al davant d'un altre poble qui podrà mercadejar am la vida i am l'honor, però que no mercadeja am l'història.

S. R.

LA SESSIÓ DE L'ATENEU EN MEMORIA DEN MARIAN AGUILÓ

L'Ateneu va dedicar la vetlla del dia 6 a honorar la memòria del gran mestre del catalanisme. L'estrado era presidit pel bust de l'Aguiló, que l'Arnau ha fet tant bé que talment sembla que parla. Al voltant hi havia la Junta de la casa, representants de l'Ajuntament, de la Diputació, d'Acadèmies i corporacions de la terra, poetes i artistes, un públic compacte i devot... Feia bo de veure.

Mossèn Collell va esser qui ns en va parlar del gran catalanista, i ben aviat la seva paraula inflamada va pendre en el cor de tot-hom, i l'apoteosi de l'Aguiló va esser una aclamació seguida al renaixement de la nostra llengua i de la nostra nacionalitat. Ben segur que l'esperit del mestre fruïa llavors infinidament dintre de tots nosaltres. Allò era una veritable comunió, d'aquelles que són al mateix temps una senyal i un enfortiment de l'idea catalanista.

En solemnitats com aquesta és on se veu més que l'Ateneu ha pogut a l'últim arribar a esser el foc de la cultura catalana, concentrant en sí tots els sentiments i totes les activitats que tenen vida pròpia, és dir, que tenen vida, en aquesta estimada terra nostra.

J. M.

BIBLIOGRAFIA

RIMES DEVANT L'ATRE ET RIMES AUX CHAMPS, par H. Adolphe Prieur. — Montpellier, 1898.

Les *Rimes devant l'Atre et Rimes aux Champs*, den H. Adolphe Prieur, formen un volum de poesies tendres i sentides, les quals ens mostren una ànima idealista que s'commou sovint, un esperit que reb inspiracions poètiques am freqüència. Encara que sense una emoció profunda, la majoria de les estrofes d'aquest llibre denoten en el seu autor molta facilitat en cadenciar idees i sentiments.

J. P. J.

REVISTA DE REVISTES

Deu fer cosa de cinc o sis anys que s'va formar a París una agrupació intel·lectual de joves, dirigida per en Maurici Pujo, a l'objecte de propagar un moviment idealista que s'resolgués en el consorci metafísic i humà de l'Art i de la Vida, sota la qual divisa havien fundat previament la revista que porta l mateix títol.

En part, els esperits independents que componen l'entitat literària, artística i social de *L'Art et la Vie* procedeixen filosòficament de l'idealisme absolut den Hegel que, en oposició a la filosofia *subjectiva* i quasi diré introspectiva de la relació del món amb el jo de l'home pensant iniciada pel kantisme, extreu de l'expectació

interior el valer objectiu de les nostres coneixences, estableix l'identificació de lo real amb lo ideal i del pensament amb l'esser, resol els aparents contraris i les antinòmies del sistema kantian en harmonia i síntesi. Per això és que ls de l'agrupació de l'Art i la Vida tendeixen avui a una correspondència harmonica i directa entre l'acció i l'idea. El llur idealisme s'aparta de les especulacions exclusivament filosòfiques i, mitjançant l'acció, entra en l'esfera de les aplicacions, o siga en el terreny moral, social i estetic.

El misticisme filosòfic i humanitari que s'ha observat en ells, va formar-se genèsicament en les ànimes intel·lectuals i expansives de Carlyle i d'Emerson. Ensenys que engrandeixen i dignifiquen el propi esperit, arreplegant potències i energies amb gran sentit individual, els de *L'Art et la Vie* s'entreguen al cultiu energic de la Voluntat, de l'Esforç i de l'Acció pera afirmar en la vida la llur existencia ideal. Són individualistes que, al mateix temps que desenrotllen la pròpia personalitat, cultiven l'instint de solidaritat humana; són místics interiors i encesos que a la vegada prediquen el pensament i l'art socials. De primer aqueixa tendència no resultava gaire harmonica ni emancipadora, dirigint-se amb el seu misticisme absolut de l'ànima i de la consciència a una espiritualisació excessiva de l'Humanitat, amb gran detriment dels instints generadors que amb la fruïció donen un sentit més intensiu i profund de la Vida. Per això és que ara de poc els de *L'Art et la Vie* s'han amistançat amb els joves partidaris i fundadors del Naturisme, escola que, junt amb l'independència completa de la voluntat, tracta d'obtenir el retorn espiritual i alhora fisiològic a la natura, a la salut i a la joventut; subjectant-se necessàriament a les lleis infal·libles i constants que governen el viure, com condició indispensable pera poder-se afançar del pessimisme i de l'engunió terror del No-esser. Com els naturistes, els místics de *L'Art et la Vie* també s'inclinen a un art a la vegada objectiu i subjectiu de la Natura i de la Vida, revelen igualment una concepció panteística i científica de l'Univers.

En el número de *L'Art et la Vie* corresponent a Desembre 1897 i 15 d'Abril 1898, hi ha una carta de profunda intel·lectualitat dirigida per en Gabriel Séailles an en Maurici Pujol. En ella s'fa una entusiasta defensa dels ideals d'aquest, el qui, segons en Séailles, ha vingut sostenint durant aquests últims sis anys que «la vida no és quelcom de fet perquè sí, una fatalitat passivament experimentada, sinó que en un sentit ella és la creació de sí mateixa; que l'art no té de separar-se de la vida, sinó que ha de continuar-la i completarla: ella n'és la més forma elevada, el despenellament i la flor; ell s'apoya en la natura per l'espontaneïtat del geni, enlaira-la a la dignitat de l'esperit: pel sol fet de que la sobrepugui, se pot dir que ell la revela a sí mateixa...» Al naturalisme, que amb freqüència ha sigut una mena d'idealisme de lo lleig i de l'instint, en Séailles diu que ls de *L'Art et la Vie* hi han oposat l'idealisme de la passió humana i de la bellesa. Parla de l'aparició del jovent modern que amb superbia olímpica va menys-

prear el mecanisme que s'creia suficient pera explicar-ho tot, que pretenia guardar en sí l secret del món i de l'esperit; enraona d'aqueixa nova generació que ha rebutjat l'idea de que l moviment siga una noció distinta i clara, de que en la vida espiritual no hi hagi re de misteri. «La ciencia esdevenia una religió, els principis ja no s discutien, i va estar a punt de neixer una nova escolastica.» Taine, diu en Séailles, de qui s'ha de respectar la gran probitat intel·lectual, va pretendre aplicar a les ciències morals el mateix metode que a les ciències positives. «El seu somni o la seva idea primordial va consistir en voler aplicar l'anàlisi tant al món com a l'esperit, provant d'obtenir l'element més simple, la correspondència més general i més abstracta, mirant de reproduir mitjançant aqueix element o connexió, afegit an ell mateix, el tot complet o la diversitat fenomenal.» Com se desprèn de tot això i de la mateixa obra den Taine, el metode que aquest seguia era l'inductiu i no l gaire bé intuïtiu, que avui, en matèries psicològiques i intel·lectuals, per tot arreu impera. «Quan d'abstraccions en abstraccions en Taine arriba al no-re, agafa aquest no-re del seu esperit contret pera no deixar escapar Déu, i l'anomena aqueixa identitat primera, aqueixa repetició del no-re perllongat de segles en segles, la fórmula creatriu. Den Hegel extreu l'idea de l'Esser identic al No-re. I amb la mateixa felicitat corregeix a Spinoza: a la substància infinidament infinida que, en la seva realitat eterna, unitat absoluta i comprensió sèns límits, envolcalla totes les determinacions quantitatives i les definicions reals (que la nostra il·lusió dispersa en l'espai i en el temps), ell hi substitueix el prodigi de la creació de tot lo que apareix per l'adició sèns fi del zero etern a sí mateix. En aquesta teoria, en la que la qualitat és l'apariència efimera i en la que l'harmonia no té causa, l'esperit és una combinació aventurada, un equilibri inestable i sempre menaçat. No solament l'esperit no pot re per sí mateix, no solament amb els seus actes i amb les seves obres perllonga l'acció del medi, sinó que l seu estat normal és el deliri i la folia. Taine detestava en la Revolució francesa l'audàcia de l'esperit humà, l'insolència del Prometheu que s revolta contra l destí, que oposa als fets l'ideal que ha d'obligar a expressar-los. Per ell el veritable fons de l'home, lo que en ell hi ha de més real i permanent, és lo que l temps ha solidificat: el mecanisme que, a copia de jugar, s'ha fixat en direccions definides; l'impulsió de la necessitat, la reacció directa i brutal, l'instint de la bestia». An aquí s varen formar el pensament i la concepció naturalistes den Zola. «L'intel·ligència den Renan és massa flexible, massa mobil pera empresonar-se en aqueixes fórmules de dogmatisme estret; estima massa apassionadament la vida pera resoldre-la en abstraccions mortes. Com a artista meravellós que ell era, s'hauria guardat bé prou de descriure la natura per medi d'una acumulació d'imatges o de sensacions juxtaposades; té l dò de saber escullir, d'evocar la visió de les coses per l'expressió dels sentiments que donen una bellesa espiritual. Ell no nega l poder creador de l'ànima... Com el pessimisme den Taine, el dilettan-

tisme den Renan redueix l'esperit a una mena de passivitat que termina en una resignació que ell no arriba a fer tornar alegre.»

Apartant-se d'aqueixa filosofia de la descomposició universal, en Séailles afirma tot seguit i am convenciment que «l'obrar no és inútil per conèixer. L'acció ns pot ensenyar més aviat la realitat que no pas l'anàlisi, que generalment ens en allunya. En lloc de considerar l'esperit sota l punt de vista de la cosa, s'ha de considerar la cosa sota l punt de vista de l'esperit». Com ja va fixar la filosofia hegeliana, en Séailles declara en el seu escrit que la qualitat no és un accident senzill, sinó que encloï un sentit i comprèn una idea. «La natura sens mostra com el desvetllament d'una pensa mòbil i progressiva que va completant-se i es reconeix en l'esperit sense perdre-hi la seva potència plàstica, que continua l'invençió de les formes ideals que la fantasia proposa a l'elecció de la voluntat». En Séailles opina que les idees són forces que de l'estat espiritual passen al terreny dels fets. A la vegada partidari de l'avenç idealista i del progrés científic, si bé no creu en la sopesada bancarrota de la ciència, diu que és convenient «reconduir el pensament al seu lloc, que és el primer, i mostrar lo xocant que fóra veure l'esperit anorrear-se davant de la ciència, que no existeix sinó gràcies an ell...» «La ciència, que és un admirable conjunt de veritats relatives obtingudes per l'inducció i pel càlcul, no ha enganyat a ningú, ha pagat tots els seus deutes i continua enriquint an aquells que s'hi confien. La ciència és l'experiència de l'humanitat, i an ella s'aplica la reflexió del filòsof. Tots els grans genis especulatius, desde Plató a Kant, han treballat per fer-la devenir intel·ligible i racional, inventant cada dia idees més comprensives, l'unitat de les quals siga l principi d'una harmonia més rica i més alta... Com se poden guardar intactes, en mig del canvi radical de les nostres concepcions sobre l món i el destí, els dogmes que bagin servir per expressar continguts diferents de la consciència humana?... La ciència no ns revela pas lo que nosaltres tenim de voler: ens mostra les dificultats i ens procura ls medis de realisar lo que volem; al destruir l'illusió i la quimera, ella ensenya l coratge, que és la virtut de la voluntat.» I com que n Gabriel Séailles, de la mateixa manera que n Pujó, és partidari de l'acció i de l'esforç per donar vida eficient i activa a les idees, ell entén que «l'ideal té de fer-se devenir concret i real en coses externes que l puguen sostenir».

— El *Nuevo Régimen*, de Madrid, setmanari polític dels més importants i ben escrits d'Espanya, ens és altament simpàtic pel seu esperit independent i federalista. Del seu número corresponent al dia 4 mereixen llegir-se amb atenció ls articles següents: *La Semmana, La Guerra, Reformes rentístiques, Els Republicans, Un discurs del Sr. Labra i Els frares de Filipines*.

— El fascicle de *The Monist* corresponent al més de Abril conté, entre diferents articles, un escrit sobre *Ètica i Evolució*, del professor John Dewey. Amb el propòsit de descobrir els punts de connexió i de divergència entre les idees compreses en la noció de l'evolució i les com-

preses en la noció de la conducta moral, en John Dewey, apoiant-se en les teories científiques i filosòfiques del monisme, combat la doctrina dualista que en Huxley ha posat en la seva obra *Ethics and Evolution*, la qual tanta revolució ha causat en el món de la filosofia i de la ciència.

En Huxley estableix en la seva mentada obra una diferència gran entre ls termes de procés còsmic i el de procés moral. Accepta l'idea antitètica de la separació radical de la natura i de l'esperit. La seva doctrina, com expressa en Dewey, se pot trobar condensada en els següents principis: «El govern del procés còsmic és lluita i combat. El règim del procés moral és simpatia i cooperació. El fi del procés còsmic és la supervivència de lo que és més adaptat (*of the fittest*); el de l'ètic, el treball per a l'adaptació possible a la supervivència. Davant del tribunal ètic, el procés de la natura resulta sempre condemnat. Ans que incompatibles, amdós processos són contraposats l'un a l'altre». Per això ha escandalitzat tant als pensadors moderns, especialment an els partidaris del monisme, la declaració que en la seva obra fa n Huxley de que «tot progrés ètic de la societat està, no en seguir el còsmic procés ni tampoc en refugir-lo, sinó en combatre-l continuament». Aquest reneç científic (per a ls que creuen en l'unitat del procés evolutiu) ha estat objecte d'una serie interminable de refutacions. La creació d'un món esperitual separat de la natura, que resulta de l'evolucionisme den Huxley, forçosament hauria de provocar un xoc terrible an l'existència còsmica (de la que no ns podem despendre), el qual xoc transportaria l'home a la seva més completa anul·lació, a una mena de suïcidi físic, a un desequilibri enguniós i mortal. L'esperit, que en el fons té en el cosmos la seva deu originària (puix del cosmos forma part), per a poder en realitat ésser *harmònic i verament lliure* té de subjectar-se, en la seva esfera particular, necessàriament al procés de l'evolució general de la natura. Combatent aquesta, aspiraria inconscientment a una derrota infal·lible i a la pròpia destrucció.

— En el número de *The University Magazine and Free Review* de Maig, hi ha també un interessant article, den R. de Villiers, en el que s refuten de passada les abans dites idees den Huxley sobre l'evolució en els dos processos còsmic i moral, a propòsit d'Altruisme i del prolec que l professor Tille ha posat a la traducció de les obres den Nietzsche.

— En *La Cité d'Art* del 15 de Maig, en Frederic Saisset publica una conscienciosa crítica sobre l volum *Un Poème d'Ame*, den Keim; insertant-se en el propi número versos extrets d'aquest llibre, una poesia den Saisset i articles firmats per Lanquine, Garnier, Henrysimon, Codet i Roland.

— *L'Aube Méridionale* de Juny insereix poesies de Henry Ghéon, d'Emmanuel Delbousquet i d'Hortala de Mayni, i articles literaris subscrits per la Hire d'Espie, Varenne i Gaubert.

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA